

4. Přivlastňování a genitiv

Termíny:

tr: iyelik, iyelik ekleri

cs: přivlastňování, přivlastňovací přípony

en: possession, possessive marking

biblio:

Lewis 2000, 35

Ketrez 2012, 41-47

Kučera 2014, 84-89, 137-139

1. Přivlastňovací přípony a zájmena

Přivlastňování se v turečtině na rozdíl od češtiny vyjadřuje nejen pomocí přivlastňovacích zájmen, ale i pomocí přivlastňovacích přípon.

P1 *benim adım*
„moje jméno“

P2 *benim evim*
„můj dům“

P3 *benim gözüm*
„moje oko“

zájmeno	V_	C_	přípona
benim	<i>arabam</i>	<i>evim</i>	(i)m
senin	<i>araban</i>	<i>evin</i>	(i)n
onun	<i>arabası</i>	<i>evi</i>	(s)i
bizim	<i>arabamız</i>	<i>evimiz</i>	(i)miz
sizin	<i>arabanız</i>	<i>eviniz</i>	(i)niz
onların	<i>arabası</i>	<i>evi</i>	(s)i

Přivlastňovací zájmeno ovšem používáme pouze v případech, kdy potřebujeme osobu zdůraznit.

P4 *Evim yakın.*
„Můj dům je blízko.“

P5 *Bu senin kalemin mi? Hayır, bu onun kalemi.*
„To je tvoje pero? Ne, to je jeho pero.“

P6 *Bu kimin kalemi? Bu benim kalemim.*
„Tohle je čí pero? Tohle je moje pero.“

P7 *Niçin cevap vermiyorsun? Eh, telefonum çalışmıyor.*
„Proč neodpovídáš? Ale, nefunguje mi telefon.“

P8 *Kafam ağrıyor.*
„Bolí mě hlava (dosl. moje hlava bolí).“

V případě, že chceme vyjádřit větu typu „něco je něčí“ není jméno přivlastněné a používáme pouze zájmena. (srovnejte příklady P9-10 s P5-6)

P9 *Bu kalem senin mi? Hayır, bu kalem onun.*
„Tohle pero je tvoje? Ne, tohle pero je jeho.“

P10 *Bu kalem kimin? Bu kalem benim.*
„Čí je tohle pero? Tohle pero je moje.“

P11 *Dokunma buna, senin değil.*
„Nedotýkej se toho, není to tvoje.“

Tvary můžeme kombinovat s osobními koncovkami.

P12 *sen benimsin*
„ty jsi můj“

2. Pořadí přípon

Pádové přípony následují za přivlastňovací příponou.

P13 *evim* → *evimde*
„můj dům“ „u mě doma (v mém domě)“

Přípona množného čísla předchází přivlastňovací příponou.

P14 *evim* → *evlerim*
„můj dům“ „moje domy“

Pokud se připojuje za přivlastnění 3. osoby pádová přípona (kromě instrumentálu - P18), vkládá se za přivlastnění vkladná hláska *n*.

P15 *evi* → *evine gidiyor*
„jeho/její dům“ „jde k sobě domu“

P16 *arabası* → *arabasını görüyorum*
„jeho/její auto“ „vidím její auto“

P17 *arabası* → *arabasındayız*
„jeho/její auto“ „jsme v jeho autě“

P18 *arabası* → *arabasıyla denize giriyor*
„jeho/její auto“ „vjíždí se svým autem do moře“

V některých případech nepoznáme zda se jedná o přivlastnění druhé osoby jednotného čísla, nebo třetí osoby.

P19 *ev-i-n-e gidiyor* X *ev-in-e gidiyor*
dům-3SG-VS-DAT jde dům-2SG-DAT jde
„jde k sobě domů“ „jde k tobě domu“

3. Vyjadřování slovesa „mít“ pomocí *var/yok*

V turečtině se vyjadřují věty s českým slovesem „mít“ pomocí speciální konstrukce, která sestává z přivlastněného jména a částice *var* „je, existuje“, nebo *yok* „není, neexistuje“.

P20 *Arabam var.*
„Mám auto (dosl. moje auto existuje).“

P21 *Zamanımız yok.*
„Nemáme čas (dosl. náš čas neexistuje).“

P22 *ateş* → *ateşi var*
„oheň / horečka“ „má horečku“

P23 *Kendi odan var mı?*
„Máš svůj vlastní pokoj (dosl. tvůj vlastní pokoj existuje)?“

Pomocí lokativní konstrukce bychom oproti tomu nevyjádřili vlastnictví, ale to, že „někdo má něco u sebe“. Podobně se užívá i slovíčka *yan* „bok, strana“ (P25).

P24 (*Benim*) *param var.* X *Bende para var.*
„Mám peníze.“ „Mám u sebe peníze.“

P25 *Sevgilim var, ama şu an yanımda değil.*
„Mám přítele/přítelkyni, ale momentálně (tu) není se mnou.“

4. Genitiv

Zatím jsme pomocí přivlastnění dokázali vyjádřit, že něco je „moje, tvoje, jeho/její, naše, vaše, nebo jejich“. Pokud bychom chtěli vyjádřit, že vlastníkem je např. Deniz, musíme použít genitivního spojení. Genitiv vyjadřujeme pomocí přípony *-(n)in*. Dlouhá verze se objeví, pokud končí slovo na samohlásku.

P26 *onun arabası* → *Deniz'in arabası*
„jeho auto“ „Denizovo auto“

P27 *evin kapısı* X *odanın kapısı*
„dveře domu“ „dveře pokoje“

VH	PH	příklad	genitiv	překlad	přípona
i	C	<i>ev</i>	<i>evin</i>	domu	-in
i	V	<i>keci</i>	<i>kecinin</i>	kočky	-nin
ı	C	<i>kız</i>	<i>kızın</i>	dívký	-ın
ı	V	<i>elma</i>	<i>elmanın</i>	jablka	-nın
ü	C	<i>köy</i>	<i>köyün</i>	vesnice	-ün
ü	V	<i>ölü</i>	<i>ölünün</i>	mrtvého	-nün
u	C	<i>ağustos</i>	<i>ağustosun</i>	srpna	-un
u	V	<i> radyo</i>	<i> radyonun</i>	rádia	-nun

P28 *Petr'in feysbukta 243 arkadaşı var.*
„Petr má na facebooku 243 přátel.“

P29 *Çocukların çorapları her sabah nereye kayboluyor?*
„Kam se ztrácí každý den dětem ponožky (dosl. ponožky dětí)?“

Genitiv lze dále kombinovat s přivlastňovacími příponami.

P30 *babam* → *babam+ın annesi*
„můj otec“ „matka mého otce“

P31 *Babamın annesi benim babaannem.*
„Matka mého otce je moje babička (z otcovi strany).“

Genitiv osobních zájmen už známe z tabulky na první straně, vypadají následovně: *benim, senin, onun, bizim, sizin, onların*. Genitiv slova *kim* „kdo“ používáme v turečtině i pro vyjádření „čí“ (viz P6, P10).

P32 *kim* → *kimin*
„kdo“ „koho, čí“

Genitiv a přivlastnění slova *ne* „co“ a *su* „voda“ jsou nepravidelné.

	mělo by být	<i>ne</i> „co“	<i>su</i> „voda“
1sg	<i>nem</i>	<i>neyim</i>	<i>suyum</i>
2sg	<i>nen</i>	<i>neyin</i>	<i>suyun</i>
3sg	<i>nesi</i>	<i>neyi</i>	<i>suyu</i>
1pl	<i>nemiz</i>	<i>neyimiz</i>	<i>suyumuz</i>
2pl	<i>neniz</i>	<i>neyiniz</i>	<i>suyunuz</i>
3pl	<i>nesi</i>	<i>neyi</i>	<i>suyu</i>
gen	<i>nenin</i>	<i>neyin</i>	<i>suyun</i>

P34 *suyumuz bitiyor*
„dochází nám voda (dosl. naše voda končí)“

P33 (*telefondan konuşuyorlar*)
- *O yeni tişörtümün rengi siyah..*
- *Anlamıyorum.. Sinyal yok.. Neyin rengi?*

(Mluví přes telefon)

- Barva toho mého novýho trička je černá.
- Nerozumím.. Není (tu) signál.. Čeho barva?

